

Umirjeno, zrelo, homogeno

Čefurji raus! Režija Goran Vojnović. Slovenija, 2013, 100 min. Ljubljana, Maribor, Kranj, Koper, Celje, Novo mesto, Kolosej, Planet Tuš

Denis Valič

09. 10. 2013

Podelitev nagrade občinstva na letošnjem Festivalu slovenskega filma je bila pravo presenečenje, saj sta zaradi huronskega vzdušja na projekcijah za absolutna favorita veljala Hočevarjev drugi del taborniške sage *Gremo mi po svoje* in Vojnovičev poklon ljubljanskim Fužinam *Čefurji raus!*. A če bi dejstvo, da jima je nagrado speljal Bičkov *Razredni sovražnik*, s Hočevarjeve perspektive lahko videli kot manjši poraz, saj gre za delo, ki je že v izhodišču zasnovano z mislijo na gledalca, pa je za Vojnoviča to prej nekakšno priznanje, ki priča o tem, da ni podlegel brez dvoma prisotni skušnjavi lahkotnega koketiranja z gledalcem. A pojdimo po vrsti.

Začnimo v Portorožu, kjer smo bili priča ne le pravi eksploziji ustvarjalnosti, temveč je ta dosegla tako kvalitetno raven ter tematsko, formalno in produkcijsko raznovrstnost, kakršnih v slovenskem filmu že dolgo nismo videli. Upal bi si celo trditi, da smo letos dobili najboljšo filmsko letino poosamosvojitvene kinematografije. Ne nazadnje tudi ali celo predvsem zaradi tega, ker nam je ta ob kvaliteti in raznovrstnosti prinesla tudi novo generacijo mladih ustvarjalcev, ki so nam razkrili oziroma potrdili svoj razkošni talent. In zdi se, da se prav s to generacijo ustvarjalcev oziroma skozi njihova dela v domačo kinematografijo vračata tendenci, ki slovenski film znova postavljata ob bok sodobnim stremljenjem v svetovni produkciji avtorskega filma. Seveda govorim o izrazito kritičnem dialogu z aktualno družbeno stvarnostjo na eni strani ter o nekakšni poudarjeni urbanizaciji filmske podobe na drugi. Čeprav ne gre zanikati, da sta se obe tendenci sporadično pojavljali že v preteklosti, pa sta šele z avtorji, kot so Nejc Gazvoda, Rok Biček, Marko Šantić in Goran Vojnović, resnično stopili v ospredje. Najbolj izrazito in slikovito morda prav v Vojnovičevih *Čefurjih*.

»Čefurji raus! so presenetljivo umirjeno, zrelo in homogeno delo, ki svojo moč črpa iz zavestnega omejevanja, ob tem pa premore tudi nekaj prefinjeno dodelanih likov.«

A še zdaleč ne le zaradi tega, ker nas *Čefurji* s svojo zgodbo popeljejo v prototip urbanega

spalnega naselja, na ljubljanske Fužine, in skozi njo načnejo temo odnosov med slovensko večino in priseljenci iz južnih republik nekdanje skupne države, s čimer se dotakne enega najbolj trmasto vztrajajočih problemov slovenske družbe. Čeprav nam *Čefurji* z uvodno panoramsko predstavitvijo okolja, v katerem se bo odvijala zgodba, sugerirajo, da se bo ta odvijala predvsem v eksterierjih, pa Vojnović s preišljenimi mizanscenskimi rešitvami in izrabo manj atraktivnih lokacij, kot so denimo hodniki in stopnišča, tudi tem vdihne značilni pridih izrazito urbanega okolja, malih blokovskih stanovanj, v katerih se pogosto stiskajo (pre)velike družine. Prav s tem nenehnim prehajanjem med notranjostjo in zunanostjo je še izraziteje poudaril urbanost miljeja. Te se zavedamo na vsakem koraku, saj se zdi, da v filmu preprosto ni kadra, v katerem ne bi bilo kakega značilnega elementa urbanega okolja, pa naj gre za asfaltne površine, otroška igrišča, urejene parke ali žične ograje. Zato tudi takrat, ko se na prvi pogled zdi, da smo zapustili mestno okolje (ko policista fante odložita nekje na obrobju mesta), to še vedno vstopa v podobo, pa čeprav le kot zvok avtomobilov z obvoznice.

Ta urbanost pa v *Čefurjih* odzvanja tudi na tematski ravni, saj je problematika priseljencev, njihovih odnosov z večino ter njihove integracije v novo družbeno okolje vezana predvsem na mestno okolje. Na tej točki si velja *Čefurje* tudi pobližje ogledati: dejstvo je, da so se v zadnjih letih v slovenski družbi zgodili nekateri premiki, ki so bistveno omilili, če že ne povsem odstranili konfliktnost v odnosu večine do priseljencev iz območja nekdanje Jugoslavije. Še več, danes sta na primer brata Dragić lahko prava nacionalna junaka, župan Janković igra pomembno vlogo v slovenskem političnem prostoru, čefur pa je postal svojski popkulturni fenomen. Zato je na mestu tudi vprašanje o aktualnosti Vojnovičevega pristopa k tej temi, predvsem v luči dejstva, da je bila pot do realizacije izhodiščne zamisli dolga kar šest let (iz scenarija, ki ni dobil zelene luči za realizacijo, je Vojnović napisal roman, zanj prejel kresnika in nagrado Prešernovega sklada, nato pa roman znova priredil v filmski scenarij). In prav tu nas Vojnović morda še najbolj temeljito presenetiti. *Čefurji* namreč niso film, ki bi hotel velikopotezno tematizirati odnos večine do priseljencev ter vprašanje njihove integracije, pač pa se preišljeno omeji na Markovo zgodbo in nam servira pripoved o težavnosti odraščanja v narodnostno in kulturno raznolikem okolju, ki je predvsem posledica dejstva, da mladim umanjka jasen, trden sistem vrednot, na katerega bi se oprli.

Čefurji raus! so presenetljivo umirjeno, zrelo in homogeno delo, ki svojo moč črpa iz zavestnega omejevanja, ob tem pa premore tudi nekaj tako prefinjeno dodelanih likov, kakršnih slovenskih film že dolgo ni videl.

Source URL: <http://www.pogledi.si/kritike/umirjeno-zrelo-homogeno>